

Sygn. akt IV CSKP 235/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 września 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Anna Owczarek

SSN Maria Szulc

Protokolant Katarzyna Jóskowiak

w sprawie z powództwa M. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w likwidacji z siedzibą w T. i M. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w T.
przeciwko [...] Niestandaryzowanemu Sekurytyzacyjnemu Funduszowi
Inwestycyjnemu Zamkniętemu z siedzibą w W.
o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej
w dniu 30 września 2021 r.,
skargi kasacyjnej powodów
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 7 lutego 2019 r., sygn. akt V AGa [...],

1) oddala skargę kasacyjną,

2) zasądza od powodów solidarnie na rzecz pozwanego koszty postępowania kasacyjnego w kwocie 11 250 (jedenaście tysięcy dwieście pięćdziesiąt) zł.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 26 marca 2018 r. (VI GC (...)) Sąd Okręgowy w T. oddalił powództwo M. sp. z o.o. w T. (dalej M.) i M. sp. z o.o. w T. (dalej M.) przeciwko [...] Niestandaryzowanemu Sekurytyzacyjnemu Funduszowi Inwestycyjnemu Zamkniętemu w W. (dalej F.), w którym powodowie domagali się pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego w postaci prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w T. z dnia 28 listopada 2014 roku (VI GC (...)) zaopatrzonego w klauzulę wykonalności postanowieniem z dnia 6 listopada 2015 r.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że w dniu 25 maja 2001 r. M. zawarł z P. S.A. w W. (dalej Bank) umowę kredytu w rachunku kredytowym w kwocie 5 000 000 zł. Spłata kredytu została zabezpieczona między innymi przez ustanowienie hipoteki umownej w kwocie 5.000.000 zł obciążającej przysługujące dłużnikowi prawo użytkowania wieczystego bliżej opisanej nieruchomości położonej w T. przy ul. T.. Ze względu na niewywiązywanie się dłużnika z obowiązku spłaty rat kredytu, Bank wystawił przeciwko M. bankowy tytuł egzekucyjny z dnia 7 stycznia 2004 r. obejmujący niespłaconą należność główną w wysokości 4.000.000 zł. oraz odsetki, zaopatrzony następnie w klauzulę wykonalności postanowieniem Sądu Rejonowego w T. z dnia 22 marca 2004 r.

W dniu 22 września 2005 r. M. zawarł Bankiem ugodę, na mocy której potwierdził, że Bankowi przysługuje względem niego wymagalna wierzytelność z tytułu umowy kredytu, uznał tę wierzytelność w całości i zobowiązał się do jej spłaty w terminach i kwotach określonych w załączniku do ugody; ustanowiono dodatkowe zabezpieczenie wykonania ugody w postaci poręczenia zobowiązania według prawa cywilnego przez M. spółkę z o.o. w T. oraz ustanowienie przez nią hipoteki kaucyjnej do kwoty 500.000 zł obciążającej przysługujące M. prawo użytkowania wieczystego bliżej opisanej nieruchomości położonej w T. przy ul. B. wraz z cesją praw z polisy ubezpieczeniowej budynków i urządzeń. W dniu 22 września 2005 r. M. udzielił solidarnego poręczenia za zobowiązania M. wobec Banku wynikające z ugody do umowy kredytowej z dnia 25 maja 2001 r. na wypadek, gdyby dłużnik nie wykonał tych zobowiązań; ustalono, że poręczenie jest nieodwołalne i ważne bezterminowo.

M. nie wywiązał się z postanowień zawartej ugody, stąd Bank wystawił przeciwko poręczycielowi – M. bankowy tytuł egzekucyjny z dnia 29 stycznia 2009 r. zaopatrzony następnie w klauzulę wykonalności postanowieniem Sądu Rejonowego w T. z dnia 23 kwietnia 2009 r. W dniu 27 lipca 2009 r. Bank wszczął przeciwko M. postępowanie egzekucyjne, które zostało umorzone postanowieniem komornika z dnia 4 listopada 2011 r. ze względu na bezskuteczność egzekucji. Wszczęte w dniu 30 maja 2008 r. przez Bank postępowanie egzekucyjne przeciwko M. zostało umorzone postanowieniem komornika z dnia 25 stycznia 2012 r. ze względu na bezskuteczność egzekucji.

Na podstawie umowy z dnia 4 czerwca 2012 r. Bank sprzedał Funduszowi między innymi wierzytelność przysługującą Bankowi wobec M. oraz M. z tytułu opisanego wyżej i niespłaconego kredytu udzielonego M. na podstawie opisanej wyżej umowy kredytu z dnia 25 maja 2001 r., poręczonego przez M.; cena sprzedaży została zapłacona w całości. Pismem z dnia 31 maja 2013 r. powód poinformował . o nabyciu tej wierzytelności i wezwał do jej zapłaty, co nie nastąpiło. W dniu 26 czerwca 2014 r. Fundusz wystawił wyciąg z ksiąg rachunkowych funduszu sekurytyzacyjnego i ewidencji analitycznej, w którym stwierdzono powyższe okoliczności oraz stan przedmiotowej wierzytelności z tytułu niespłaconego kredytu: należność główna 3.361.887,15 zł, odsetki 6.925.780,74 zł i koszty 23.560,50 zł.

Opierając się na tych ustaleniach, Sąd Okręgowy w T. wyrokiem z dnia 28 listopada 2014 roku (VI GC (...)) zasądził solidarnie od pozwanych M. sp. z o.o. z siedzibą w T. i M. sp. z o.o. w likwidacji z siedzibą w T. na rzecz powoda [...] Niestandaryzowanego Sekurytyzacyjnego Funduszu Inwestycyjnego Zamkniętego z siedzibą w W. kwotę 4 263 517,65 zł. z odsetkami ustawowymi od dnia 1 lipca 2014 r. do dnia zapłaty. W uzasadnieniu tego wyroku odniósł się do podniesionych przez pozwanych M. i M. w toku sprawy zarzutów powagi rzeczy osądzonej, przedawnienia dochodzonego przez Fundusz roszczenia oraz naruszenia art 77 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (dalej: u.k.w.h.), uznając je za niezasadne i niewykazane. W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Okręgowy wskazał, że trzyletni termin przedawnienia roszczenia objętego pozwem Funduszu był kilkukrotnie przerywany przez czynności w postaci złożenia wniosku

o nadanie klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu, uznania długu, a następnie złożenia wniosków o wszczęcie postępowania egzekucyjnego. Po każdym przerwaniu, bieg terminu przedawnienia rozpoczynał się na nowo. Z ustalonego stanu faktycznego wynikało, że roszczenie objęte pozwem Funduszu nie uległo przedawnieniu pomiędzy kolejnymi czynnościami podejmowanymi przez wierzyciela w celu wyegzekwowania świadczenia. Sąd Okręgowy nie podzielił także stanowiska pozwanych zarzucających naruszenie art. 77 u.k.w.h., wskazując, iż przedawnienie wierzytelności zabezpieczonej hipoteką nie narusza uprawnienia wierzyciela hipotecznego do uzyskania zaspokojenia z nieruchomości obciążonej. Przedawnienie takiej wierzytelności pociąga za sobą tylko skutki w sferze obligacyjnej. Nie pozbawia natomiast wierzyciela hipotecznego uprawnienia do zaspokojenia się z nieruchomości, co oznacza, że właścicielowi nieruchomości obciążonej nie przysługuje zarzut przedawnienia, i to niezależnie od tego, czy jest także dłużnikiem osobistym czy tylko rzeczowym.

Wyrokiem z 16 września 2015 roku w sprawie V ACa (...) Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację pozwanych od opisanego wyżej orzeczenia, dzieląc ustalenia faktyczne oraz oceny prawne Sądu Okręgowego. Postanowieniem z dnia 9 grudnia 2016 roku (IV CSK 306/16) Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej pozwanych dłużników do rozpoznania.

Na podstawie opisanego wyżej prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w T. z dnia 28 listopada 2014 r. (VI GC (...)) zaopatrzonego w klauzulę wykonalności, Fundusz wszczął postępowanie egzekucyjne z prawa użytkowania wieczystego nieruchomości położonej w T. przy ul. T. przysługującego M.. Postanowieniem z dnia 17 listopada 2016 r. Sąd Rejonowy w T. w sprawie XI Co (...) przysądził na rzecz licytanta prawo użytkowanie wieczystego tego gruntu oraz prawo własności znajdujących się na działce budynków przysługujące dotychczas spółce M. i nakazał wydanie powyższej nieruchomości nabywcy.

Sąd Okręgowy podniósł w niniejszej sprawie, że powodowie, uzasadniając żądanie pozwu przeciwegzekucyjnego, skierowanego przeciwko opisanemu wyżej tytułowi wykonawczemu, powołali się na orzeczenia Sądu Najwyższego dotyczące kwestii przedawnienia roszczeń banków o spłatę kredytów, zbywanych na rzecz

podmiotów nie będących bankami, w tym zwłaszcza na postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 października 2016 roku, III CZP 52/16. Powodowie podnieśli, że uwzględnione tym wyrokiem roszczenia były przedawnione, stąd nie mogą być egzekwowane. W ocenie Sądu Okręgowego zmiana wykładni określonych norm prawnych lub zmiana poglądów prawnych na określone zagadnienie w orzecznictwie Sądu Najwyższego nie stanowią przewidzianych w art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. zdarzeń prowadzących do wygaśnięcia obowiązku objętego tym tytułem lub powodujących, że nie może być ono egzekwowane. Zarzuty przedawnienia roszczenia objętego tytułem wykonawczym oraz naruszenia art. 77 u.k.w.h. zostały ponadto podniesione przez dłużników w postępowaniu zakończonym wydaniem tytułu wykonawczego, zostały one rozpoznane oraz rozstrzygnięte przez Sądy obu instancji w poprzedniej sprawie.

Wyrokiem z dnia 7 lutego 2019 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację powodów od tego orzeczenia, dzieląc ustalenia faktyczne oraz oceny prawne Sądu pierwszej instancji.

W skardze kasacyjnej powodowie zarzucili naruszenie art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 365 § 1 k.p.c. i art. 366 k.p.c., art. 77 u.k.w.h., naruszenie art. 316 § 1 k.p.c., art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 77 u.k.w.h., art. 233 § 1 k.p.c. i art. 227 k.p.c., art. 102 k.p.c. w zw. z art. 103 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 755 z późn. zm.). Wnieśli o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku oraz wyroku Sądu pierwszej instancji i orzeczenie co do istoty sprawy, ewentualnie o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku oraz wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., stanowiącego podstawę prawną powództwa w tej sprawie, dłużnik może w drodze powództwa żądać pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w całości lub części albo ograniczenia, jeżeli po powstaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło zdarzenie, wskutek którego zobowiązanie wygasło albo nie może być egzekwowane; gdy tytułem jest orzeczenie sądowe, dłużnik może oprzeć powództwo także na zdarzeniach, które

nastąpiły po zamknięciu rozprawy, na zarzucie spełnienia świadczenia, jeżeli zgłoszenie tego zarzutu w sprawie było z mocy ustawy niedopuszczalne, a także na zarzucie potrącenia. W pozwie powód powinien przytoczyć wszystkie zarzuty, jakie w tym czasie mógł zgłosić, pod rygorem utraty prawa korzystania z nich w dalszym postępowaniu (art. 843 § 3 k.p.c.).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego oraz nauce prawa zgodnie podnosi się, że przez wskazane w przytoczonym przepisie „zdarzenia” należy rozumieć wyłącznie zdarzenia o charakterze materialnoprawnym, które nastąpiły po powstaniu tytułu egzekucyjnego bądź po zamknięciu rozprawy w wypadku orzeczenia sądowego i spowodowały, że przymusowe egzekwowanie obowiązku dłużnika utraciło sens, a ponadto nie ma już podstaw do dalszego chronienia interesów wierzyciela. Zdarzeniami, wskutek których zobowiązanie objęte tytułem wykonawczym nie może być egzekwowane są: przedawnienie roszczenia stwierdzonego tytułem egzekucyjnym, odroczenie spełnienia świadczenia oraz rozłożenie świadczenia na raty przez wierzyciela. Do zdarzeń, wskutek których zobowiązanie wygaśło, zalicza się: wykonanie zobowiązania (art. 450 k.c.), wydanie wyroku na korzyść jednego z dłużników solidarnych w następstwie uwzględnienia zarzutu wspólnego dla wszystkich dłużników (art. 375 § 2 k.c.), świadczenie zamiast spełnienia (art. 453 k.c.), niemożliwość świadczenia wskutek okoliczności, za które dłużnik nie ponosi odpowiedzialności (art. 475 k.c.), potrącenie (art. 498 k.c.), odnowienie (art. 506), a także zwolnienie dłużnika z długu przez wierzyciela (art. 508 k.c.). W orzecznictwie Sądu Najwyższego podniesiono także, że do tego rodzaju zdarzeń można zaliczyć zmianę stanu prawnego, gdy spowodowała ona, że zobowiązanie stwierdzone tytułem wykonawczym w części lub całości wygaśło albo nie może być egzekwowane (por. uchwała z dnia 15 marca 2018 r., III CZP 107/17, OSNC 2019, nr 2, poz.17). Eksponowana przez skarżącego zmiana poglądu prawnego Sądu Najwyższego czy też inaczej rzecz ujmując, zmiana wykładni określonych norm prawnych przez Sąd Najwyższy w stosunku do dotychczasowej interpretacji, nie jest zdarzeniem, o którym mowa w art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., stąd zarzut naruszenia tego przepisu nie jest zasadny.

Powództwo opozycyjne nie może służyć ponownemu merytorycznemu rozpoznaniu sprawy już prawomocnie osądzonej oraz nie może prowadzić do

podważenia zasadności roszczenia zasądzonego tytułem wykonawczym (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 23 maja 2012 r., III CZP 16/12, OSNC 2012, Nr 11, poz. 129 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 października 2016 r., II CSK 489/16, niepubl.). Dłużnik może wprowadzić podnieść w powództwie opozycyjnym, że roszczenie stwierdzone w tytule wykonawczym uległo przedawnieniu, ale chodzi tu o przedawnienie, które nastąpiło po zamknięciu rozprawy i wydaniu tytułu wykonawczego, a tej okoliczności powodowie w tej sprawie nie podnieśli ani nie wykazali. Art. 125 § 1 k.c., stanowi, że roszczenie stwierdzone prawomocnym orzeczeniem sądu lub innego organu powołanego do rozpoznawania spraw danego rodzaju albo orzeczeniem sądu polubownego, jak również roszczenie stwierdzone ugodą zawartą przed sądem albo przed sądem polubownym albo ugodą zawartą przed mediatorem i zatwierdzoną przez sąd, przedawnia się z upływem sześciu lat, chociażby termin przedawnienia roszczeń tego rodzaju był krótszy. Jeżeli stwierdzone w ten sposób roszczenie obejmuje świadczenia okresowe, roszczenie o świadczenia okresowe należne w przyszłości ulega trzyletniemu przedawnieniu. Bieg terminu przedawnienia rozpoczyna się w dniu uprawomocnienia się orzeczenia sądowego. Skutkiem upływu terminu przedawnienia przewidzianego w przytoczonym przepisie jest utrata możliwości egzekucji roszczenia, na którą dłużnik może powołać się w powództwie przeciwegzekucyjnym; taka sytuacja nie wystąpiła, jednakże, w tej sprawie.

Pozostałe zarzuty skargi także nie zasługują na uwzględnienie. Powołany w skardze art. 77 u.k.w.h. przewiduje, że przedawnienie wierzytelności zabezpieczonej hipoteką nie narusza uprawnienia wierzyciela hipotecznego do uzyskania zaspokożenia z nieruchomości obciążonej. Przepisu tego nie stosuje się do roszczeń o świadczenia uboczne. Skarżący wskazali, że w ich ocenie, naruszenie tego przepisu nastąpiło przez przyjęcie przez Sąd w tej sprawie, iż niedopuszczalne jest oparcie powództwa opozycyjnego na zarzucie niekonstytucyjności tej normy, albowiem zarzut ten był już przedmiotem rozpoznania i rozstrzygnięcia w sprawie, zakończonej wydaniem tytułu wykonawczego, z czym powodowie się nie zgadzają. W ich ocenie zachodzi wątpliwość, czy art. 77 u.k.w.h. jest zgodny z Konstytucją w kontekście stwierdzenia wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 października 2013 r.,

Sk 40/12, że art. 70 § 6 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2012 r. poz. 749, 848, 1101, 1342 i 1529 oraz z 2013 r. poz. 1027 i 1036), - Ordynacja podatkowa w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 stycznia 1998 r. do dnia 31 grudnia 2002 r., jest niezgodny z art. 64 ust. 2 Konstytucji.

Odnosząc się do tego zarzutu należy w pierwszej kolejności zauważyć, że z uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego w T. z dnia 28 listopada 2014 roku (VI GC (...)) wynika, iż Sąd jedynie na marginesie głównych rozważań poświęconych niezasadności podniesionego przez dłużników zarzutu przedawnienia roszczenia dochodzonego pozwem Funduszu, wskazał na zasady odpowiedzialności wierzycieli rzeczowych wynikające z art. 77 u.k.w.h., ale nie odniósł się szerzej do tego zagadnienia. Nie wynika też z uzasadnienia, aby Sąd ten, uznając obu dłużników za dłużników osobistych i zarazem rzeczowych, zastosował ten przepis jako prawną podstawę swojego rozstrzygnięcia, skoro pierwszoplanowym argumentem przemawiającym za uwzględnieniem powództwa Funduszu był argument, że roszczenie nim objęte istnieje, jest wymagalne i nie uległo przedawnieniu. Trzeba też zwrócić uwagę, że w pisemnej apelacji dłużników wniesionej od tego wyroku nie sformułowano zarzutu naruszenia art. 77 u.k.w.h.; apelujący zarzucali przed wszystkim przedawnienie roszczenia Funduszu oraz kwestionowali wysokość kwoty zasądzonej na rzecz Funduszu. Te zarzuty Sąd Apelacyjny uznał w poprzedniej sprawie za całkowicie bezpodstawne, czego konsekwencją było oddalenie apelacji dłużników. W uzasadnieniu tego wyroku Sąd drugiej instancji odniósł się do wszystkich zarzutów procesowych i materialnoprawnych apelacji, stąd nie ma w nim rozważań poświęconych art. 77 u.k.w.h.

Odnosząc się zatem do kasacyjnego zarzutu naruszenia art. 77 u.k.w.h. należy podnieść, że nie zasługuje on na uwzględnienie przede wszystkim dlatego, że nie dotyczy on i nie obejmuje jakiegokolwiek z przytoczonych na wstępie zdarzeń, wskutek których roszczenie objęte wydanym przeciwko powodowi tytułem wykonawczym wygasło lub nie może być egzekwowane (art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.). W związku z tym ta podstawa kasacyjna nie pozostaje w bezpośrednim związku z przesłankami powództwa opozycyjnego, których wykazanie należy do dłużników i które mogą doprowadzić do pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności

w świetle art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. Tego związku nie wykazali także skarżący., stąd ich wywody dotyczące wątpliwości, czy art. 77 u.k.w.h. jest zgodny z Konstytucją, pozostają bez znaczenia dla rozstrzygnięcia skargi kasacyjnej.

Z podanych przyczyn skarga kasacyjna powodów podlegała oddaleniu jako niezasadna (art. 398¹⁴ k.p.c.).

ke